

Kütüphan-e Türkiye Planlama ve Pilot Uygulama Projesi Eğitim Çalışmaları

Gülten Alır¹, Göknur Kaplan Akıllı² Orçun Madran³

¹ Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara²

² Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ankara

³ Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara²

galir@ybu.edu.tr

akilli@metu.edu.tr

omadran@hacettepe.edu.tr

Özet: Bireylere bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı bilgi ve becerisinin kazandırılması, dijital uçurumun ortadan kaldırılmasında aşılması gereken temel sorunlardan biridir. Kütüphan-e Türkiye Planlama ve Pilot Uygulama Projesi ülkemizdeki halk kütüphanelerinin, vatandaşların gereksinim duydukları BİT imkanlarını engelsiz bir biçimde hizmete sunan ve en üst düzeyde yararlanabilecekleri bir çekim merkezi haline dönüştürülmesini hedeflemektedir. Böylece halk kütüphaneleri sadece bilgi ve bilgi teknolojilerine erişim merkezi olarak değil, aynı zamanda birer eğitim merkezi olarak vatandaşa hizmet verebilecektir. Bu çalışmada Kütüphan-e Türkiye Projesi kapsamında, yaşlılar, ev hanımları, işsizler, engelliler, gibi öncelikle dezavantajlı vatandaşlara verilen bilgi ve iletişim teknolojileri eğitim programları değerlendirilmektedir. Proje kapsamında yer alan pilot kütüphanelerde Haziran-Aralık 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen eğitimlerin vatandaş ve eğiticiler tarafından yapılan değerlendirmeler ele alınmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Halk Kütüphaneleri, Kütüphan-e Türkiye, Bilgi ve İletişim teknolojileri, Dezavantajlı bireyler, Vatandaş Eğitimi.

1. Giriş

Halk kütüphaneleri, vatandaşların bilgi gereksinimlerini karşılamak yanında, bireysel ve yaşam boyu öğrenme çabalarına destek olmak, okuma kültürünü geliştirmek, bireylerin bilgi okur-yazarlığı becerisi kazanmalarını sağlamak, gibi çok geniş bir hizmet alanında yer almaktadır [1]. Bu bağlamda halk kütüphanelerinin bilgi ve iletişim teknolojilerinden (BİT) uzak kalmaları düşünülemez. Halk kütüphaneleri, BİT'nin toplumun her kesimince ücretsiz olarak erişilebildiği kurumlardır. Dijital uçurumun ortadan kaldırılması, vatandaşların bilgi ve becerilerinin gelişmesi, bilgiye erişimdeki eşitsizlikleri ortadan kaldırması çalışmalarında halk kütüphaneleri, ülkenin her yanına yayılmış olan yapılanması ile sadece bilgisayar ve internet bağlantısı

erişimi için değil, aynı zamanda birer eğitim merkezi olarak da değerlendirilmelidir.

“Kütüphan-e Türkiye Planlama ve Pilot Uygulama Projesi” (Kütüphan-e Türkiye) Hacettepe Teknokent-Teknoloji Transfer Merkezi ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü işbirliği ile yürütülmektedir. Proje, Bill ve Melinda Gates Vakfı'nın Küresel Kütüphaneler Girişimi (Global Libraries Initiative) tarafından desteklenmekte olup, ülkemizdeki halk kütüphanelerinin, vatandaşların gereksinim duydukları BİT imkanlarını engelsiz bir biçimde hizmete sunan ve en üst düzeyde yararlanabilecekleri bir çekim merkezi haline dönüştürülmesini hedeflemektedir. Böylelikle, başta toplumun dezavantajlı kesimleri olmak üzere, toplumun tamamının zengin internet

bilgi ve iletişim kaynaklarından yararlanabilmesi, e-devlet uygulamalarına katılabilmesi bu imkanlarla ilgili ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri edinmesi ve bunun bir sonucu olarak, toplumun hayat standardında gelişme sağlanması nihai amaç olarak belirlenmiştir. 28 ay süreli Planlama ve Pilot Uygulama Projesi kapsamında; ülke genelini yansıtan 26 ilde bulunan ve çeşitli büyüklüklerdeki yerleşim birimlerini temsil eden toplam 78 halk kütüphanesinde, altyapı geliştirme çalışmalarının yanında kütüphane çalışanlarının birer BİT eğitici olarak donatılması ve kullanıcılara yönelik ücretsiz BİT eğitimi verilmesi planlanmıştır. Proje faaliyetlerinin nihai hedefleri, özellikle de toplumun dezavantajlı kesimleri açısından sayısal bölünmeyi azaltma ve giderme ve bireylerin yaşam kalitelerinde olumlu iyileşme sağlamaktır. Bu hedeflere ulaşma düzeyinin uygun etki analizi yöntemleri kullanılarak değerlendirilmesi planlanmıştır [2].

Projede farklı görev ve sorumluluklara sahip dört çalışma grubu bulunmaktadır. Bunlar; tanıtım, etki değerlendirme, bilgi ve iletişim teknolojileri ile eğitim çalışma gruplarıdır. Tanıtım çalışma grubu, genel olarak projeye ilgili tanıtım faaliyetlerinden sorumludur ve yerel ve ulusal medya kanallarını kullanarak projeye ilgili farkındalık yaratmak, karar vericilerin ve kamuoyunun fikirlerinde değişiklik yaratmak, projenin sürdürülebilirliğine katkıda bulunmak gibi görevleri bulunmaktadır. Etki değerlendirme çalışma grubu, projenin amaç ve hedeflerine ulaşmadaki başarısını değerlendirmek ve proje sonuçlarının takibini yapıp bunların belgelendirilmesinden sorumlu gruptur. Grup, sürdürülebilirliği sağlamak için pilot projenin etkilerini sergilemek ve pilot projeyi takiben daha geniş çaplı muhtemel bir ülke uygulaması için izleme, ölçme ve değerlendirme stratejisi oluşturmak üzere çalışmalar yapmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri çalışma grubu

kütüphanelerdeki var olan sistemleri yeterlilik açısından incelemek ve uygun bilgi ve iletişim teknolojileri unsurlarını temin etmekle yükümlüdür. Eğitim çalışma grubu kütüphane personelinin ve vatandaşların gereksinim duyduğu eğitimlerin hazırlanması ve değerlendirilmesinden sorumludur [3].

1. Kütüphan-e Türkiye Eğitim Çalışmaları

Yapılan uluslararası araştırmalar da göstermiştir ki, bilgi toplumuna dönüşümü gerçekleştirmeye yönelik her türlü çabanın iki temel bileşeni bulunmaktadır. Bunlardan birincisi bilgi ve iletişim teknolojileri altyapısı, diğeri ise bu altyapıyı kullanacak ya da kullanabilecek insanların gerekli bilgi ve becerilerle donatılmış olması. [4]. Ülkemizde de son yıllarda yürütülen ve bilgi toplumuna dönüşüm çabalarına yönelik çalışmalar incelendiğinde; sadece teknolojik altyapının oluşturulması ya da iyileştirilmesinin yeterli olmadığı; ve sözkonusu bilgi ve becerilerin olmadığı durumda, teknolojik altyapının oluşturulması ya da iyileştirilmesinin bir anlam ifade etmediği anlaşılmaktadır.

Kütüphan-e Türkiye Pilot Projesi Eğitim Çalışma Grubunun amacı; BİT bilgi ve becerilerinden yoksun ve projenin hedef kitesini oluşturan, özellikle de toplumun dezavantajlı kesimleri için tasarlanan proje kapsamındaki BİT eğitim çalışmalarını planlamak, geliştirmek, uygulamak, yönetmek, değerlendirmek ve sürdürülebilirliğini sağlayacak uygulamalar geliştirmektir. Bu amaçlar çerçevesinde grubun hedefleri; Kütüphane çalışanlarının:

- Yaşam boyu öğrenme anlayışının geliştirilmesi,
- BT bilgi ve becerileri yanında eğitim yöntemi ve tasarımı ile ilgili bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi,

- Kütüphaneler ve kütüphane çalışanları arasında iletişim ve işbirliğinin güçlendirilmesi,

Bireylerin:

- Yaşam boyu öğrenme anlayışının ve becerilerinin geliştirilmesi,
- BİT bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik sürdürülebilir öğretim programları hazırlanması,
- e-Vatandaşlık bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi,
- Farklı kullanıcı gruplarının bilgi gereksinimlerinin belirlenmesi ve eğitim programlarının geliştirilmesidir.

Hedefler bağlamında, öncelikle alanı ve hedef grubu tanımak üzere gereksinim analizi çalışması yapılmıştır [5]. Ardından Eğiticilerin Eğitimi programı hazırlanarak öncelikle 20 kütüphane çalışanının katıldığı 3 günlük bir program ile eğitim planı ve içeriklerinin pilot çalışması yapılmıştır. Pilot çalışma sonucunda elde edilen değerlendirmeler ışığında eğitim programı revize edilerek 11 modülden oluşan bir program hazırlanmıştır. 5-7 Mayıs tarihleri arasında 78 kütüphaneden 131 kütüphane çalışanı ile “Eğiticilerin Eğitimi” programı gerçekleştirilmiştir. Temel bilgi ve iletişim teknolojileri, eğitim yöntem ve tasarımı, özgeçmiş hazırlama, e-Devlet uygulamaları, temel ofis yazılımları, İnternet ve bulut bilişim, güvenli e-posta kullanımı ve yenilikçi teknolojilerden oluşan program aynı zamanda vatandaşlara verilecek eğitimlerin de içeriğini oluşturmaktadır (Tablo1).

Eğitimin devamını ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla Uzaktan Eğitim ve e-Öğrenme Sistemi (UZEM) kurulmuştur [6]. Söz konusu sistemin amacı, ilk etapta eğitim içeriklerinin hem eğitici kütüphaneciler hem de vatandaşlar tarafından erişilebilir bir ortamda tutulması, ilerleyen dönemlerde de kütüphanelerin uzaktan eğitim çalışmalarında kullanılmasına yönelik

altyapı ve kullanım alışkanlığı kazandırılmasıdır. Bu nedenle tüm eğitim içeriklerinin yer aldığı sistem her türlü uzaktan eğitim çalışmalarını destekleyecek nitelikte altyapıya sahiptir. UZEM’de yer alan ders içerikleri CC lisansı ile lisanslanmıştır.

Tablo 1: Eğiticilerin Eğitimi programı modülleri

Modül No	Başlık
1	Kütüphan-e Türkiye Web & UZEM & Big Blue Button
2	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
3	İYİ’ler geliyor!! Eğitim Yöntem ve Tasarımı
4	Ofis Yazılımları (Klasörler, PDF, ZIP, MS Office ve Genel Özellikleri)
5	Kelime İşlemciler ve CV Hazırlama
6	Hesap Tabloları ve Uygulamalar
7	Sunular ve Etkili Sunum Hazırlama
8	İnternet ve Bulut Bilişim
9	Güvenli e-Posta Kullanımı ve NETİK
10	e-Devlet Uygulamaları ve Kayıtlı Elektronik Posta (KEPS)
11	Yenilikçi Teknolojiler ve Web Tasarımı

Kütüphan-e Türkiye Projesi eğitim çalışmalarının ikinci ayağını kütüphaneler tarafından vatandaşlara verilen eğitimler oluşturmaktadır. Haziran 2014 tarihinden itibaren proje kapsamındaki pilot kütüphanelerin personel, bilgisayar sayısı, kullanıcı profili, iş yükü gibi imkanları da dikkate alarak vatandaş eğitimlerine başlamaları hedeflenmiş ve bu yönde çalışmalar başlatılmıştır. Kütüphanelerin bir kısmı bina tadilatı, bilgisayar altyapı eksikleri, personel sorunu gibi nedenlerle eğitim çalışmalarına başlayamamıştır. Buna karşın kütüphanelerin çoğunluğu Haziran ayından itibaren hedef gruplarının gereksinimlerini de dikkate alarak eğitim programları hazırlamıştır. Eğitim

programları Eğiticilerin Eğitimi kapsamındaki içeriklere dayanarak oluşturulmuştur. Bununla birlikte bazı kütüphaneler tüketici eğitimi, baston eğitimi gibi farklı içerikte eğitimler de sunmaktadır. Ayrıca UZEM’de yer alan eğitim içerikleri kütüphanelerden gelen istekler doğrultusunda genişletilmektedir. Haziran 2014’den itibaren vatandaş eğitimine başlayan kütüphane çalışanı eğitimciler, eğitim programı sonunda değerlendirmelerini “Eğitim Sonu Raporlandırma” formu ile Eğitim Grubu Uzmanlarına iletmektedir. Söz konusu formda; verilen eğitim, eğitime katılanların ve bitirenlerin sayısı, katılımcıların eğitim ile ilgili değerlendirmeleri, yeni eğitim talepleri yanında eğiticilerin de eğitimin kapsamı,

süresi, içeriklerin yeterliliği, gibi konularda değerlendirmeleri yer almaktadır. Bu değerlendirmeler sayesinde eğitimciler, programlarını değerlendirerek bir sonraki eğitim programı için daha verimli bir program oluşturma imkanı bulmaktadır. Bunun yanında proje eğitim grubu da eğitim sonuçlarını değerlendirerek, kütüphanelerin bu alandaki çalışmalarını, mevcut sorunları ele almakta, aynı zamanda eğitimlerin sürdürülebilirliği ile ilgili konuları değerlendirmektedir.

Kütüphane çalışanı eğitimcilerle ayrıca her ay yeni bir konu ile ilgili webinarlar düzenlenmektedir. Proje çerçevesindeki deneyim ve sorunlar bu webinarlarda da ele alınmaktadır.

5. Kaynaklar

[1] Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14656/halk-kutuphaneleri-yonetmeligi.html>

[2] Al, U. Ve İ. Soydal (2014). Kütüphan-e Türkiye Projesi: Halk Kütüphanesi Kullanım Araştırması. Türk Kütüphaneciliği 28, 3 (2014), 288-307 <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/2444/2462>

[3] Kütüphan-e Türkiye 2014a. Web Sitesi <http://www.kutuphaneturkiye.org.tr/>

[4] van Dijk, Jan A.G.M. “Digital divide research, achievements and shortcomings.” *Poetics*, 34 221–235 (2006).

[5] Kütüphan-e Türkiye 2014b. Kütüphane Personeli Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Algı ve Beklenti Anketi Üzerine Bir

<http://www.kutuphaneturkiye.org.tr/wp-content/uploads/2014/07/4-K%C3%BCt%C3%BCphane-Personeli-Bilgi-ve-%C4%B0leti%C5%9Fim-Teknolojileri-Alg%C4%B1-ve-Beklenti-Anketi-%C3%9Czerine-Bir-De%C4%9Feriendirme.pdf>